

REKONSTRUKCIJA GRADSKOG DVORCA U BERLINU

U središtu Berlina niče dvorac iz 18. stoljeća

PRIPREMILA:
Anđela Bogdan

Barokni kraljevski dvorac polako se diže iz pepela u Berlinu, i to desetljećima nakon što su komunisti naredili njegovo rušenje, novogradnja koja će nastati, Humboldtov forum, trebala bi postati mjestom dijaloga kultura

Uvodne napomene

Berlin je jedan od najposjećenijih gradova u Njemačkoj. Prema statističkim podacima, godine 2015. posjetilo ga je 12,4 milijuna turista od čega su 39 posto činili stranci. To je grad u kojemu živi najviše stranaca (više od 180 nacionalnosti) i koji je po svemu specifičan i drugačiji od ostatka zemlje. Glavni grad, ujedno i jedna od 16 njemačkih pokrajina, pun je povijesnih, sportskih, političkih i kulturnih događanja pa ne čudi što ga se naziva kulturnim središtem Europe.

Gradski dvorac ili Berlinska palača (njem. *Berliner Schloss* ili *Stadtschloss*) podigao je Fridrik II. Veliki 1662. na Muzejskome otoku, nasuprot parku Lustgarten

Berlin je zapravo jedno veliko gradilište jer se neprestano gradi i obnavlja te grad dobiva novo, sve atraktivnije lice. Jedna od najnovijih berlinskih znameniti-

tosti jest glavni željeznički kolodvor koji se nalazi tik uz rijeku Spree, a izgrađen je 2006. za potrebe Svjetskog prvenstva u nogometu. Ta je građevina, gotovo isključivo građena od stakla i metala, postala predložak za gradnju modernih željezničkih kolodvora te jedno od najvažnijih europskih željezničkih čvorišta. Tijekom

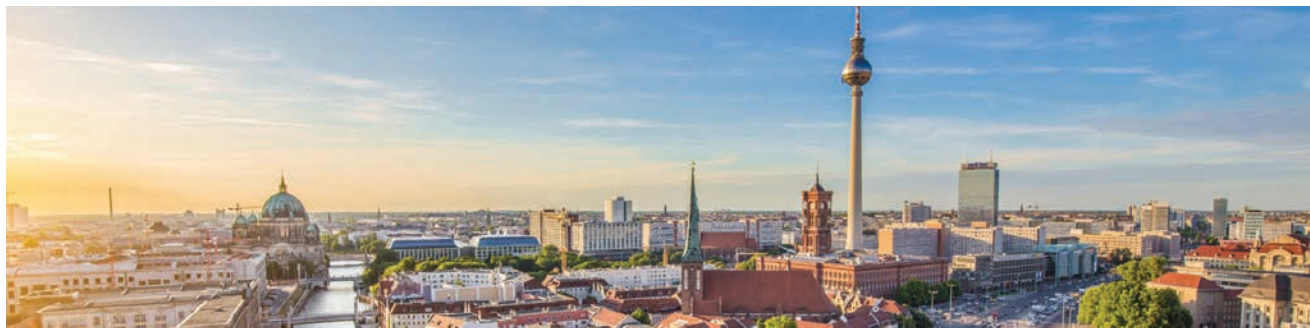
nedavnog posjeta tomu gradu obišli smo novo, golemo gradilište Gradskog dvorca, koje se smatra najvećim kulturnim projektom u Njemačkoj u 21. stoljeću.

Najveći kulturni projekt 21. stoljeća u Njemačkoj

Gradski dvorac ili Berlinska palača (njem. *Berliner Schloss* ili *Stadtschloss*) podigao je Fridrik II. Veliki 1662. na Muzejskome otoku, nasuprot parku Lustgarten. Bila je to kraljevska palača, a služila je i kao zimska rezidencija pruskih kraljeva i njemačkih careva.

Gradski dvorac 1950.

Panorama Berlina

Na mjestu gdje je izgrađen dvorac nje-mačkog majstora graditeljstva Andreasa Schlütera (1662. – 1714.) kroz povijest se događalo toliko toga da je on spome-nik sam po sebi. Pruska dinastija Hohen-zollern koristila je barokni dvorac iz 18. stoljeća kao svoju zimsku rezidenciju sve do kraja Prvog svjetskog rata kada je posljeditelj carski vladar Wilhelm II. bio prisiljen napustiti dvorac. U doba Weimarske Republike dvorac je pretvoren u muzej. Tijekom savezničkog bombardiranja Berlina 1945. znatno je oštećen, a 1961. srušen kako bi se na njegovu mjestu sagradio ve-liko trg. Nakon podjele Njemačke uklonjeni su ostaci oštećenog dvorca i umjesto nje-ga vodstvo Njemačke Demokratske Re-publike (DDR-a) sagradilo je Palaču Repu-blike. Taj je trg također bio poprište velikih komunističkih parada. Kada je pao Ber-linski zid, trg je počeo propadati. Konačno je odlučeno da će od azbesta sagrađena zgrada biti srušena, što je značilo da će atraktivna lokacija uz široku ulicu Unter den Linden koja vodi do Brandenburških vrata postati običan park.

Burne rasprave o potencijalnoj rekonstrukciji dvorca

Međutim, i oko tog parka počela se vo-diti bitka. Dio političke i kulturne javnosti želio je da se na tome mjestu ponovno

Reklama za kulisu pročelja Dvorca podignuta 1993.

sagradi barokni gradski dvorac, onakav kakav je izvorno izgradio Schlüter i koji je predstavljao najvažniju zgradu barokne arhitekture u sjevernoj Njemačkoj. U bur-nim raspravama tražili su se odgovori na pitanja treba li ponovno izgraditi barokni rezidencijalni dvorac pruskih kraljeva, koji bi sadržaj na tome mjestu bio razborit te koliko bi legitimna bila izgradnja dvorca prema već postojećemu predlošku. Mnogi nisu bili za to da se dvorac izgra-di kao istovjetna replika starog dvorca jer je stara zgrada građena s azbestom, što danas nije zakonski dopušteno zbog štetnog utjecaja azbesta na ljudski orga-nizam.

Iako je pitanje rekonstrukcije staroga dvorca izazvalo burnu raspravu među njemačkim stručnjacima, jer kritičari tvrde kako je projekt previše skup i proturječi demokratskome stilu moderne Njemačke, njegova se gradnja uspješno bliži kraju, a taj se pothvat smatra najvećim kulturnim projektom 21. stoljeća u Njemačkoj

Drugi su se pak protivili jer su smatra-li da će replika dvorca biti staromodna i neprimjerena vremenu i današnjemu Berlinu. Oni su željeli da mjesto na ko-jemu je nekada stajalo reprezentativno barokno zdanje oblikuju poznati arhitekti koji bi imali potpunu slobodu kreativnog izražavanja.

Njemački aristokrat Wilhelm von Boddien osnovao je 1992. Udrugu za promi-canje berlinskoga dvorca. Godinu dana poslije postavio je reklamu koja je prikazivala kulisu pročelja dvorca u omjeru 1:1. Pročelje dvorca postavljeno oko Palače Republike ponovno je potaknulo rasprave o ponovnoj gradnji dvorca koje su tada dosegnule svoj prvi vrhunac. Zago-vornici su rekli da su tek gledajući kulisu shvatili koliko je Gradski dvorac obilježio gradski prostor.

Nakon ujedinjenja Njemačke mjesto biv-šeg dvorca igralo je važnu ulogu u kon-

Rušenje Dvorca 1961.

Vizualizacija dvorca

ceptu preseljenja Savezne vlade iz Bonna u Berlin. Kako bi prikupili prijedloge za urbanistički razvoj povijesnog središta Berlina, u listopadu 2000. Savezna vlada i Berlinski senat osnovali su stručni tim, čija je zadaća bila izraditi preporuke za korištenje, izgradnju i financiranje nove zgrade na prostoru na kojemu se nekada nalazio dvorac.

U lipnju 2002. njemački je Bundestag dvotrećinskom većinom glasovao za preporuke stručnoga povjerenstva. Izglasali su da se na mjestu berlinskoga dvor-

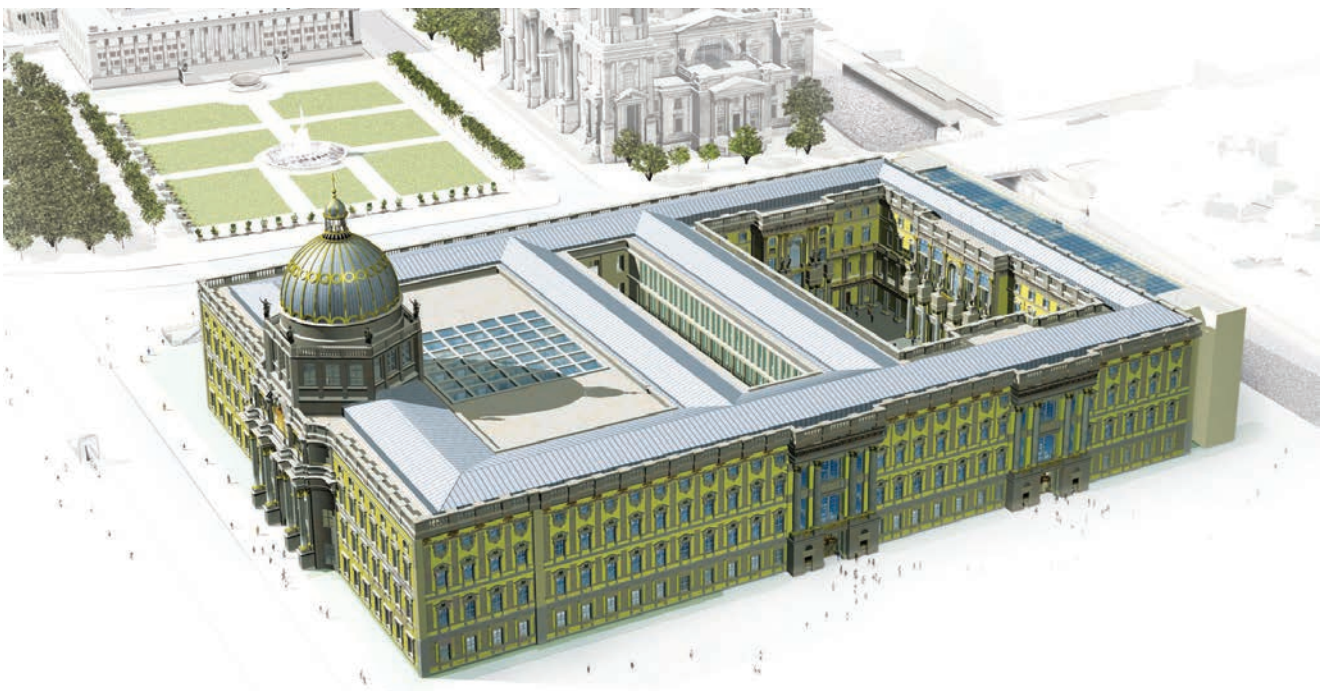
ca miniranog 1950. i Palače Republike srušene 2008. sagradi centar posvećen izvanoevropskim kulturama. Postavljen je uvjet da se novogradnja treba orijentirati prema stereometriji bivšega dvorca, a na trima vanjskim stranama te prema dvorištu nazvanom prema Andreasu Schlüтеру trebala bi biti replika baroknog pročelja. Oblikovanje istočne fasade, koja gleda prema televizijskome tornju (njem. *Fernsehturm Berlin*), prepušteno je kreativnoj slobodi arhitekta. Bundestag je odredio prihvatljivu granicu za troškove u iznosu

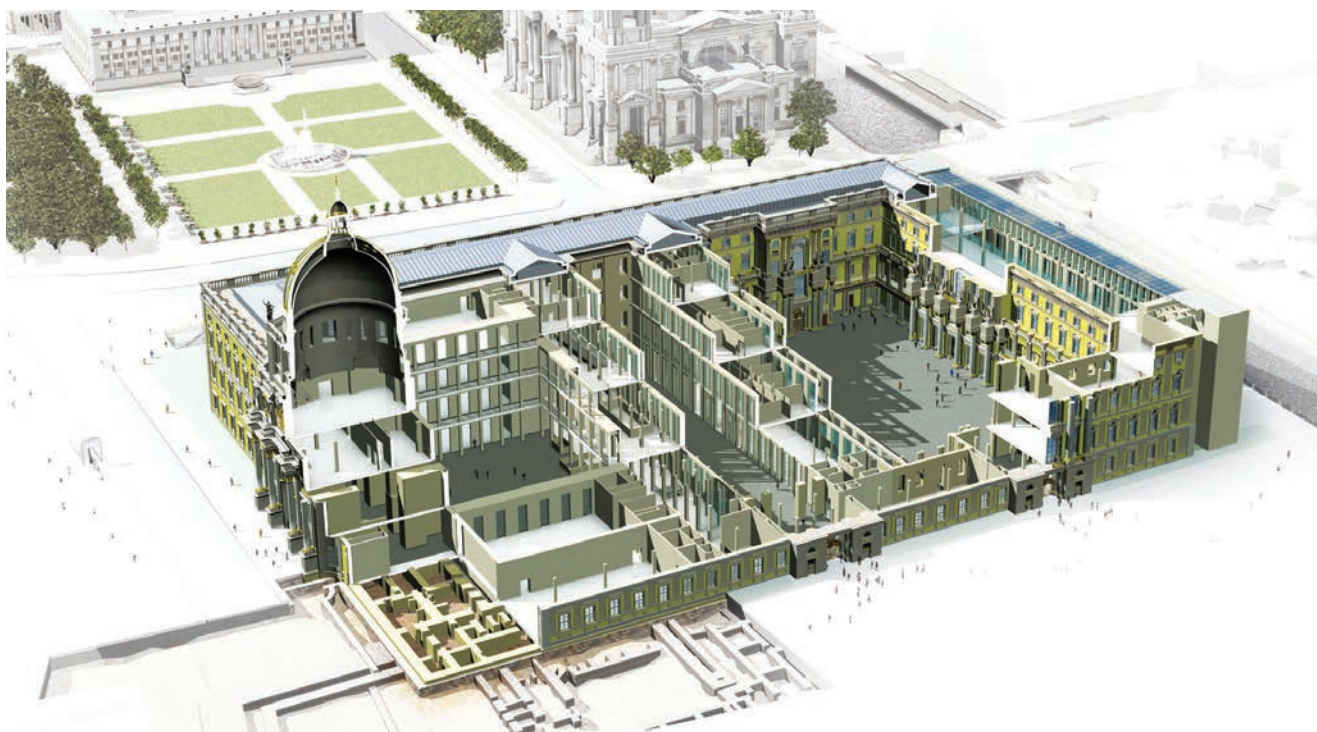
Sačuvani elementi fasade Dvorca nakon rušenja

od 552 milijuna eura. Krajem 2007. na temelju osnovnih preporuka stručnjaka objavljen je natječaj za projektiranje Gradskog dvorca.

Christine Edmaier, predsjednica Udruge njemačkih arhitekata, tom je prilikom izjavila da se očekivao odziv približno tisuću arhitekata iz Njemačke i svijeta. Međutim, ispostavilo se da je rekonstrukcija starog dvorca za dio arhitekata bila prezahtjevna zadaća, a za druge previše dosadna pa su se na natječaj prijavila tek 153 arhitekata.

Nagrađeno projektno rješenje arhitekta Francesca Stelle

Presjek Dvorca

Ožiljavanje povijesnog Berlina

Prema Odjelu za urbanistički razvoj Grada Berlina, Gradski dvorac nikada nije bio istaknuto mjesto u kojemu su se donosile političke odluke. Kralju su na raspolaganju bili rezidencijalni dvorci u Berlinu i izvan njega. Ali bez obzira na to, berlinski je dvorac imao visoku simboličnu vrijednost.

Od sredine 15. stoljeća dvorac je proširenjima i unutarnjim dogradnjama izrastao u labirint s ukupno 1210 soba, njegov je izgled posebno obilježilo barokno proširenje izvedeno oko 1700. godine

Od sredine 15. stoljeća dvorac je proširenjima i unutarnjim dogradnjama izrastao u labirint s ukupno 1210 soba. Njegov je izgled posebno obilježilo barokno proširenje dvorskoga arhitekta Schlütera izvedeno oko 1700. godine. Namjeru da se tri barokna pročelja i Schlüterovo dvorište rekonstruiraju vjerno izvorniku pro-

tivnici ponovnog zidanja dvorca kritiziraju kao "arhitekturu čiste kulise".

Adrian von Buttlar, predsjednik Pokrajinskog vijeća za spomeničku baštinu i profesor povijesti umjetnosti na berlinske Tehničko sveučilištu, smatra da će se na taj način dvorac koristiti za "pročišćenu verziju" pruske povijesti. On je kritizirao i rušenje Palače Republike jer se zalaže da očuvanje mlađih povijesnih tragova u glavnome njemačkom gradu.

Natječaj za arhitekta dvorca

Wolfgang Tiefensee, njemački ministar za graditeljstvo i član žirija, zajedno s predsjednikom žirija prof. Vittorijom Lampugnanim 28. studenoga 2008. objavio je odluku komisije: pobjednik natječaja za projekt rekonstrukcije berlinskog dvorca bio je arhitektonski studio Francesca Stelle iz talijanskog grada Vicenze. Glavni cilj natječaja bio je taj da se rekonstrukcija baroknog pročelja dvorca poveže s vremenu primjerenim, a budućnosti orijentiranim korištenjem objekta na tome važnom mjestu, i to pridržavajući se naputaka Bundestaga. Jedino je pobjednički nacrt arhitekta Stelle

odgovarao visokim kriterijima koji su bili postavljeni u natječaju. Ostali projekti prijavljeni na natječaj ponudili su zanimljiva djelomična rješenja o pojedinim dijelovima dvorca.

Članovi komisije Tiefensee i Lampugnani Stellinu su pobjedničkom nacrtu posebno odali priznanje zbog projektnog rješenja ulazne dvorane, ponovnog stvaranja trga oko dvorca, vidikovca na istočnoj strani i nove urbane autentičnosti koja nastaje povezivanjem zelene površine (parka Lustgarten) s gradom. Kao kontrast povijesnim fasadama arhitekt Stella obradio je istočno pročelje kao jednostavnu fasadu s rupama i time stvorio vidljivu granicu između novog i starog dijela dvorca.

Forum za dijalog kultura

Novi je dvorac nazvan Humboldtov forum. To će biti centar za kulturnu i znanstvenu razmjenu i druženje, a nazvan je prema braći Wilhelmu i Alexanderu von Humboldt. Jedan je bio državnik i intelektualac, a drugi znanstvenik. O tome kolika je zapravo važnost tog projekta za Berlin možda najbolje mogu posvjedočiti

Rekonstrukcija elementa fasade

napisi u nekim svjetskim medijima prema kojima se Berlinski dvorac već sada opisuje kao ekvivalent British Museuma u Londonu.

Dio unutrašnjosti dvorca trebali bi koristiti Zaklada pruske kulture, Humboldt-

vo sveučilište te Centralna i pokrajinska biblioteka u Berlinu. Zaklada pruske kulture u Humboldtov forum smjestit će svoju izvaneuropsku zbirku iz muzeja u berlinskoj četvrti Dahlem. Osim toga u prizemlju i pothodniku predviđen je sre-

dišnji ulazni i izložbeni prostor, takozvana Agora, koju će, prema procjenama, posjećivati i do 15.000 posjetitelja dnevno.

Novi će dvorac biti centar za kulturnu i znanstvenu razmjenu i druženje, a dio unutrašnjosti dvorca trebali bi koristiti Zaklada pruske kulture, Humboldtovo sveučilište te Centralna i pokrajinska biblioteka u Berlinu

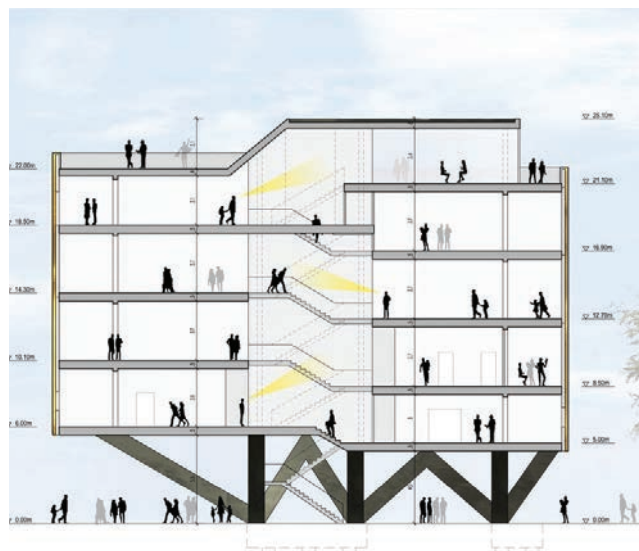
Građevinski radovi na Humboldtovu forumu započeli su 5. lipnja 2012., a ugovoreni rok za završetak rekonstrukcije jest rujna 2019. godine. Glavni izvođač građevinskih radova jest građevinsko poduzeće Hochtief Building GmbH, Rohbau/Industriebau Berlin. Duljina zgrade koja niče na mjestu nekadašnjeg dvorca iznosi 180 m, širine je 120 m, a kupola na vrhu visoka je 70 m. Gradi se u baroknome stilu. Površina zgrade goto-

Detalj s gradilišta

Pogled na Humboldt Box

Presjek zgrade Humboldt Box

vo je 40.000 m², a o zahtjevnosti gradnje toga golemog dvorca svjedoče precizno definiran vremenski plan gradnje, izvedba kružnih armiranobetonskih zidova kupole, nabava velikih količina oplata i skela te rad na velikim visinama. U novome dvorcu bit će izložbeni postor za međunarodne izložbe, Humboldtov forum te dio središnje i nacionalne knjižnice.

O zahtjevnosti gradnje toga golemog dvorca svjedoče precizno definiran vremenski plan gradnje, izvedba kružnih armiranobetonskih zidova kupole, nabava velikih količina oplata i skela te rad na velikim visinama

Ukupni troškovi rekonstrukcije barokne palače popeli su se s prvotno planirana 552 milijuna eura, koliko je osigurao Bundestag, na približno 600 milijuna eura. Ostatak novca prikuplja se donacijama u koju se uključila javnost. Nova palača sadržavat će knjižnice, muzejske zbirke i prostor za istraživačke projekte. Pokraj novog dvorca, nedaleko od ograde koja omeđuje gradilište, krajem 2011. podignuta je privremena građevina pod nazivom Humboldt Box kao infocentar i mjesto za skupljanje donacija za obnovu dvorca koji je velikim dijelom izgorio tije-

kom Drugog svjetskog rata. Ulaz u Humboldt Box besplatan je, a unutra se mogu vidjeti sačuvani izvorni dijelovi dvorca poput kipova koji su krasili fasadu dvorca, dijelovi namještaja te sve informacije o obnovi dvorca kao i izložba o raznim svjetskim kulturama.

Futuristička peterokutna zgrada u središtu Berlina, koju je projektirala tvrtka KSV Krüger Schuberth Vandreike, s terasama i restoranom na krovu s pogledom na Lustgarten visoka je 28 metara i ima površinu od 3000 m². Zgrada je otvorena za javnost 29. lipnja 2011., a u prvih pede-

set dana posjetilo ju je približno 100.000 posjetitelja. U Humboldt Boxu održavaju se izložbe koje sponzoriraju prijatelji berlinskoga Gradskog dvorca i organizacije koje će biti smještene u budućemu Humboldtovu forumu, uključujući Etnološki muzej Berlina, Muzej azijske umjetnosti, pruski kulturni Heritage Foundation te razne odjele Sveučilišta Humboldt i Berlinske središnje i regionalne knjižnice. Jedan kat zgrade također služi kao mjesto za privatne događaje. Nakon što se završi gradnja Gradskog dvorca, Humboldt Box bit će uklonjen.

Gradilište Gradskog dvorca snimljeno u rujnu 2017.

Vizualizacija unutrašnjosti dvorca

Na vrhu kupole starog dvorca, čija rekonstrukcija ulazi u završnu fazu, oduvijek je stajao zlatni križ, no oporbene stranke žele kupolu, koja je jedan od simbola glavnoga njemačkog grada, bez križa i kršćanske simbolike.

O tome ovih dana pišu njemački mediji koji prenose zalaganja stranaka tzv. ljevice i zelenih za obnovu kupole dvorca bez križa koja su izražena kroz "poštovanje prema drugim kulturama i religijama". Ako bude po njihovoj volji, nekada najvažnija svjetovna barokna zgrade iz 18. stoljeća trebala bi biti dovršena bez prepoznatljivog križa. Mediji također navode da je u natječaju za obnovu zgrade izričito bilo zatraženo da se čitava zgrada i njezina kompletna fasada vrate u

prvotni oblik, odnosno da na vrhu ima zlatni križ.

Umjesto zaključka

Dok se vodi gotovo besmislena rasprava o tome hoće li se križ vratiti ili neće, stručnjaci upozoravaju na velike troškove tog projekta. Neki od njih tvrde da će do trenutka kada dvorac bude otvoren za javnost, početni troškovi porasti za 300 posto, dok s druge strane izvođači kažu kako radovi napreduju prema unaprijed definiranom planu gradnje, te kako poteškoća zasada nema.

Budući da je gradnja dvorca započela 2012., mnogi su kritizirali taj golemi građevinski pothvat, navodeći da je zbog posljedica gospodarske krize novac možda

trebalo prenamijeniti za rješavanje infrastrukturnih problema Berlina, a ne ga potrošiti na gradnju velebnog zdanja u središtu metropole. U svakome slučaju, sami smo se uvjerali u to da je fasada dvorca gotovo pri kraju te da još treba urediti unutrašnji prostor te ozeleniti površine. S obzirom na to da je smješten u sredini takozvanog Muzejskog otoka, koji je svakodnevno prepun turista iz cijelog svijeta, ne sumnjamo u iznimnu posjećenost toga, kako u Berlinu tvrde, "najvećega kulturnog projekta 21. stoljeća u Njemačkoj".

Izvori:

- <http://berliner-schloss.de/en/>
- <http://www.dw.com/hr/berlinski-dvorac-kao-mjesto-inscenacije/a-4079031>